

Beke Jenő – Tiszberger Mónika

Nemzetközi számviteli standardizáció a hazai gyakorlat tükrében

ÖSSZEFOGLALÓ: Empirikus kutatásunk során összehasonlító vizsgálatot végeztünk arra vonatkozóan, hogy a nemzetközi standardokat már adaptált cégek pénzügyi teljesítményei mutatnak-e szignifikáns eltérést a hazai számviteli szabályokat követő vállalkozásokhoz képest. Négy pénzügyi mutatónál (eszköz- és tőkearányos megtérülés, induló vagyon és a nettó eszközérték relatív változása) találtunk szignifikáns eltérést a két számviteli csoport között. A hazai telephelyű cégek üzleti döntéseit a nemzetközi számviteli standardok adaptálására vonatkozóan egy logisztikus regressziós függvénnyel kíséreltük meg modellezni. Kimutattuk, hogy a hazai számviteli standardizációra a legnagyobb mértékű hatással a nettó eszközérték, azaz a vállalkozói vagyon emelkedése volt, mivel növekedésük több mint 21-szeresére fokozta bevezetésük esélyét. Következtéseink között megállapítottuk, hogy elsősorban a budapesti értéktőzsdén jegyzett cégek adaptálták a nemzetközi standardokat, hiszen számukra ez kötelező előírás is volt.

KULCSSZAVAK: nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok (IFRS-ek), harmonizáció, globalizáció, pénzügyi elemzés, logisztikai modellezés

JEL-kód: M16, M41, M48

Az Európai (HL C.154, 2001.05.29) és a Gazdasági Bizottság (HL C.260, 2001.09.17) véleménye alapján az uniós tagországok meghatározott jogi formájú gazdasági társaságaiban már nem biztosított az éves (1978. július 29-i 78/660/EGK) és a konszolidált éves (1983. június 13-i 83/349/EGK) pénzügyi kimutatások átláthatósága és összehasonlíthatósága, ami egy hatékonyan és zavartalanul funkcionáló belső tőkepiac kiépítéséhez nélkülözhetetlen. Ennek következtében a 2000. március 23–24-én megtartott lisszaboni Európai Tanács hangsúlyozta a pénzügyi szolgáltatások belső piaca teljessé tétele meggyorsításának szükségességét és a 2005. évet jelölte meg a Bizottság a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó cselekvési terv végrehajtásának végső határidejeként.

Levelezési e-cím: bekej@ktk.pte.hu

A közösségi tőkepiac versenyképessége szempontjából ugyanis fontos, hogy közelítsék a pénzügyi kimutatások készítésének Európában használatos irányelveit a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokhoz (IFRS), különös tekintettel a határokon átnyúló ügyletekre, valamint a föld bármely tőzsdei jegyzéseire vonatkozóan.

A SZÁMVITEL GLOBALIZÁLÓDÁSA

A világgazdaság folyamatos változása, állandó és gyorsuló mozgása az élet minden területét érinti, befolyásolja. A globalizáció következménye és egyben igénye is, hogy az üzleti kommunikáció, annak nyelve is egységesítésre kerüljön. A gazdálkodásban a kommunikáció egyik eszköze, „közös nyelve” a számvitel. Ezért világszerte az

a törekvés, hogy ez a „kommunikációs nyelv” is egységes legyen, ezáltal pedig a gazdálkodók vagyoni, pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetének megítélésénél egységes elveket alkalmazzanak a számviteli szakmában.

Jelenleg ugyanis olyan nagy multinacionális vállalatnak, mint például a Daimler Chrysler német anyavállalat – amely több mint 900 leányvállalattal rendelkezik öt kontinens mintegy 60 országában – a gazdálkodási eredménye a nemzetközi számviteli beszámolási standardok szerint 1,5-szerese a német számviteli rendszer által kimutatottnak (Epstein, 2009). Sőt, ha az amerikai (US GAAP) pénzügyi kimutatásokban kimutatott adózott eredményt azonos, tényleges adóteherrel számítva 100 százaléknak vesszük, akkor ehhez képest a brit számviteli beszámolóknak a nettó profit pusztán a számviteli elvek, eljárások nemzeti különbözősége miatt 25 százalékkal több, a franciáknál 3 százalékkal, a németeknél (HGB) 13 százalékkal több, a japánoknál pedig ez már 34 százalékkal kevesebb (Radebaugh and Gray, 2006).

A Liverpooi Egyetem kutatói (Ormrod and Taylor, 2006) elemzést végeztek a londoni tőzsde 100 legnagyobb cégénél a nem pénzügyi vállalkozások beszámolójára vonatkozóan. Az áttekintés alapján a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok alkalmazásával kidolgozott számviteli beszámolók egyedülálló lehetőséget adtak az összehasonlító adatok gyűjtésére, ugyanazt az időszakot a sajátos angliai számviteli szabályok szerint és az IFRS-ek alapján is bemutatták, továbbá a gazdasági eseményeket is mindkét módszerrel felmérték. A felmérések alapján a vizsgált 100 cég közül 50-nél a nemzetközi standardokra történő átállás 39 százalékkal növelte meg az adózás utáni eredményt. Kimutatták azt is, hogy mely standardok változása játszott ebben döntő szerepet. Kiderült, hogy csak néhányé. Az összehasonlítás meglepetésre a standardok többségénél csak minimális különbséget mutatott. Az eredmények összesítésénél súlyfaktorttal vették figyelembe a mintába beválasztott

társaságok nagyságát. A nyereség növekedésében a legnagyobb hányadot (24 százalékos változást) az üzleti vagy cégérték (*goodwill*) újfajta számbavétele idézte elő. A második legnagyobb hatású tényező a befektetési tulajdon eltérő értékeléséből adódott, amely 13 százalékos változást gyakorolt az eredményre. Ami a nemzetközi standardoknak a saját tőkére gyakorolt hatását illeti, megállapíthatóvá vált, hogy a csökkenés mértéke ebben a tekintetben 23 százalékos mértékű. Nem volt meglepő, hogy a legnagyobb mértékű csökkenést a munkavállalói juttatások (nyugdíj) váltották ki, 26 százalékos mértékben. Az alkalmazott juttatások, ezen belül is a nyugdíj nagy hatására számítottak, de ez valójában inkább a brit szabályok változását tükrözi és nem a nemzetközi standardok belépését. Olyan nagy vállalatoknál, mint a British Petrol is alig mutatható ki eltérés a kétféle számviteli rendszer alkalmazásából kifolyólag.

Összefoglalva a felmérés tanulságait, az állapítható meg, hogy kisszámú standard okozott szignifikáns változást az eredményre és a saját tőkére vonatkozóan, ezek közül azonban néhány jelentős mértékben.

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ HAZAI ÉS NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

A hazai és a nemzetközi számviteli szabályok összehasonlító vizsgálataiban Lukács (2006) többek között a pénzügyi beszámolók információ-tartalmának eltérő megítélését, ezáltal az üzleti érdekek sérülését, valamint az intellektuális tőke megjelenítésének hiányát emelte ki. Pál (2006) elemzéseiben már egy összehangolt, standardizált számviteli rendszer szerepét hangsúlyozta a vállalatok stratégiájában, Bosnyák (2005), Szirmai – Matukovics (2005) tanulmányaihoz hasonlóan. Deák (2005) is a nemzetközi számviteli standardok előnyeit emelte ki elsősorban a konszolidáció gyakorlatában, amelyhez kapcsolódik Ónodi (2008) deviza/valuta konverziós

és inflációs hatásvizsgálatai egy multinacionális vállalatcsoport esetén, továbbá *Karai* (2005) német–magyar összehasonlító számviteli elemzése, valamint *Boros et al.* (2007) vezetési számviteli aspektusai is.

Ki szeretnénk emelni *Rabóczki* (2010) és *Filyó* (2010) műhelytanulmányaiban a számviteli rendszereknek a vállalati versenyképességre, az értékteremtésre és a minőség javítására irányuló hatásvizsgálatait, mivel a számviteli beszámolók nemzetgazdasági szintű szabályozásának fejlesztése és a magasabb színvonalú technika alkalmazása a gazdálkodók számára versenyelőnyt jelenthet. Ezt támasztják alá *Lakatos* (2009), *Reszkető – Váradi* (2010) vállalati gyakorlati adaptációi, valamint *Simon* (2009) élelmiszeripari esettanulmánya is. Az európai uniós elvárásokkal kapcsolatos adminisztratív terhek, költségek csökkentésében lényeges szerepet játszanak az utóbbi években bevezetett egyszerűsített standardok a kis- és közepes vállalati szektorban. Ezt támasztja alá *Pál* (2010) tanulmánya és *Tóth* (2009) konferenciakiadványban megjelent előadása is.

A témához közvetlenül kapcsolódó nemzetközi kutatások kimutatták, hogy a számviteli standardok alkalmazása összehasonlíthatóbbá tették a pénzügyi kimutatásokat, jelentősen javították azok minőségét, hozzájárultak a számvitel harmonizációjához, továbbá ösztönzőleg hatottak a befektetések növekedésére, valamint csökkentették a tőkekölteket is (*Pincus et al.*, 2006; *Jermakovkicz et al.*, 2007).

A számviteli módszerek alkalmazásában történő változtatás a technikai feltételek különbözőségén túlmenően költségtöbbletet idézett elő, mivel az „átálláshoz” nem állt rendelkezésre megfelelő idő, gyakorlati tapasztalat és szakmai ismeret sem (*Lere*, 2009). Továbbá a valós értékelés bevezetésével fokozódott a könyv szerinti értékeknek és a kimutatott számviteli eredménynek a volatilitása is (*Nobes*, 2006; *Meeks and Swann*, 2009), ennek következtében „eltorzultak” a pénzügyi-finanszírozási helyzetet kifejező

mutatók a számviteli standardokat már adaptált cégeknél. Ezek a tényezők befolyásolhatják a vállalkozások pénzügyi stabilitását és ösztönzőleg hathatnak arra, hogy módosítsák eddigi finanszírozási stratégiájukat és döntés-előkészítési mechanizmusukat annak érdekében, hogy elkerüljék a számviteli információs rendszerükben a nemzetközi standardok adaptációjának kedvezőtlen hatásait (*Ball et al.*, 2006a).

A standardadaptációt követő évek gyakorlati tapasztalatai azt is bizonyítják, hogy a számviteli beszámolók jóval több valós és megbízható információt nyújtanak az érintett vállalkozások teljesítményeiről (*Whittington*, 2008). Azokban az országokban, ahol erős a befektetővédelmi mechanizmus és szabályozási rendszer, viszonylag alacsony költségekkel valósult meg a nemzetközi számviteli standardok bevezetése. Ennek következtében az egyes országok intézményi háttere is befolyásolhatja a nemzetközi módszerek adaptációjának hatékonyságát (*Daske et al.*, 2007).

Ball et al. (2006b) tanulmányozta négy kelet-ázsiai ország gyakorlatát, amelyek szintén kerültek a nyilvánosságot és a közzétételt számviteli beszámoltatásuk vonatkozásában. Itt megtalálhatók azok a speciális politikai hatalommal is rendelkező részvényesek, amelyek azonban különböznek a kodifikált jogrendszerbeliektől, mivel jóval kisebb politikai kompetenciát élveznek. Azokban az államokban ugyanis, ahol a politika meghatározó befolyást gyakorolt a gazdaságra, a számviteli beszámolási gyakorlatra is rányomta bélyegét, ezáltal az információk közzétételének nyilvánossága helyett inkább a „kapun belüli adathozzáférést” támogatták.

AZ EMPIRIKUS KUTATÁS ALAPVONÁSAI ÉS MÓDSZEREI

Tanulmányunkban áttekintést kívánunk nyújtani hazai gyakorlati felméréseink eredményeiről, különös tekintettel a nemzetközi pénzügyi

beszámolási standardoknak a statisztikai mintánkban szereplő vállalkozások működésére és pénzügyi teljesítményeire vonatkozóan. Alapsokaságnak az 50 fő feletti foglalkoztatott létszámmal rendelkező részvénytársasági formában működő és hazai telephellyel rendelkező vállalkozásokat tekintettük. Az így definiált 1097 cégből 248 került be a mintánkba. Ebből 35 a Budapesti Értéktőzsdén (BÉT) jegyzett cég. Ez utóbbi viszonylag kevés mintaelemszám nagyságának megítélésénél szükséges figyelembe venni, hogy az általunk vizsgált 2005–2007 közötti időszakban a BÉT-es cégek száma nem érte el a 60-at. A hazai számviteli szabályokat követő vállalkozások egyszerű véletlen kiválasztás eredményei. Az alapsokaságnak tehát közel egynegyedét (22,6 százalékát) figyeltük meg. A mintában szereplő cégek iparágankénti megoszlását az 1. táblázat mutatja be. Nem szerepeltettük kutatásunkban a pénzügyi, biztosítási és ügynöki cégeket, mivel azok számviteli információk rendszerét nehezebb összehasonlítani a hagyományos iparágakat képviselőkkel. Ezt támasztja alá az is, hogy számviteli szabályozásuk sajátosságait a 2000. évi C. (számviteli) törvényhez kapcsolódó kormányrendeletek tartalmazzák. A pénz-

ügyi-számviteli adatokat a BÉT adatbázisából, az OPTEN Kft. mérleginformációs adatgyűjtési rendszeréből, valamint és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Cégnyelvántartási és Céginformációs Szolgáltatásától szereztük be. A teljes sokaságra vonatkozó információkat pedig a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Tájékoztatási adatbázisából nyertük.

A 2. táblázat alapján jól érzékelhető, hogy nemzetgazdasági ágakra nem reprezentatív a minta. Ez nem is volt célja a kutatásnak, de a teljesség és a félreértések elkerülése végett ezt fontosnak tartjuk megjegyezni. Az 1. ábra azt mutatja be, hogy a hozzáadott érték¹ szempontjából milyen az alapsokaság és a mintasokaság összetétele. Itt már nagyobb a hasonlóság, de ennek ellenére a megtermelt érték alapján sem beszélhetünk a nemzetgazdasági ágak szerinti reprezentativitásról.

Az empirikus elemzéseket a 2005–2007. üzleti évekre vonatkozó számviteli beszámolóikban közzétett pénzügyi információk alapul vételével végeztük el. A 2007. évi üzleti időszak vizsgálata azért is különösen kiemelendő, mivel az 1606/2002. EK-rendelet 17. cikkelye megengedte a tagállamoknak, hogy bizonyos előírá-

1. táblázat

A MINTÁBAN SZEREPLŐ CÉGEK MEGOSZLÁSA NEMZETGAZDASÁGI ÁG, ILLETVE A BESZÁMOLÓ TÍPUSA SZERINT

Nemzetgazdasági ág (TEÁOR '03 alapján)	Beszámoló típusa	
	hazai szabályozású	IFRS-elvű
Mezőgazdaság	59	0
Feldolgozóipar	29	15
Villamos-energia-, gáz-, gőz-, vízellátás	40	3
Kereskedelem, javítás	47	4
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	23	2
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	15	4
Pénzügyi közvetítés	0	2
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	0	5
Összesen	213	35

Forrás: saját számítás

A MINTÁBAN SZEREPLŐ VÁLLALATOK ÉS A TELJES SOKASÁG MEGOSZLÁSA NEMZETGAZDASÁGI ÁGAK SZERINT

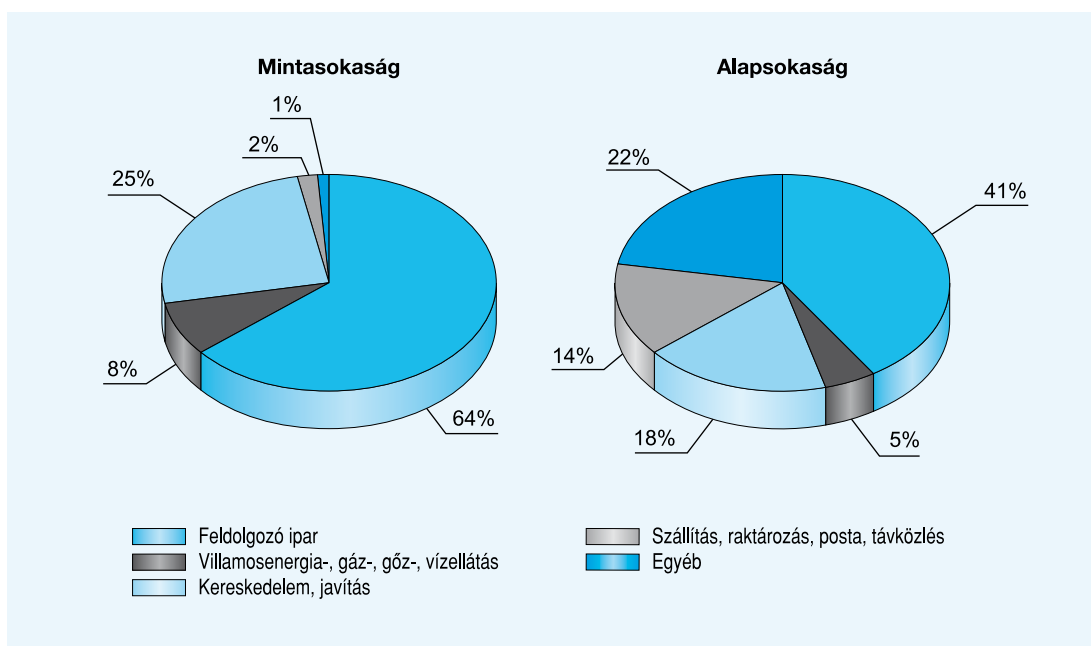
Nemzetgazdasági ág (TEÁOR '03)	Mintában szereplő cégek száma (megoszlása)	Magyarországon 50 fő feletti működő részvénytársaságok száma (megoszlása) *
Mezőgazdaság	59 (23,8%)	173 (15,8%)
Feldolgozóipar	44 (17,7%)	358 (32,6%)
Villamos-energia-, gáz-, gőz-, vízellátás	43 (17,4%)	62 (5,7%)
Kereskedelem, javítás	51 (20,6%)	169 (15,4%)
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	25 (10,1%)	28 (2,6%)
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	19 (7,7%)	82 (7,5%)
Pénzügyi közvetítés	2 (0,8%)	82 (7,5%)
Ingtanügyletek, gazdasági szolgáltatás	5 (2,0%)	143 (13,0%)
Összesen	213	1097

Megjegyzés: Az adatok a 2007-es évre vonatkoznak

Forrás: A mintában szereplő adatok és a KSH tájékoztatási adatbázisa alapján saját szerkesztés

1. ábra

A MINTÁBAN SZEREPLŐ VÁLLALATOK ÉS A TELJES SOKASÁG HOZZÁADOTT ÉRTÉKÉNEK MEGOSZLÁSA NEMZETGAZDASÁGI ÁGAK SZERINT

Forrás: A mintában szereplő adatok és a KSH Tájékoztatási adatbázisa alapján saját szerkesztés

sok alkalmazását 2007-ig elhalaszthassák azon társaságoknál, amelyek nyilvánosan működnek mind az Európai Közösség, mind a harmadik ország szabályozott piacán, de a nemzetközileg elismert standardok egy másik rendszere alapján készítették el a korábbi időszakban a konszolidált éves beszámolójukat. Továbbá azon társaságok is mentesültek a rendelet hatálya alól, amelyek csak nyilvánosan értékesített, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokkal rendelkeztek. Döntő fontosságú volt azonban, hogy legkésőbb a 2007. évtől valamennyi, a Közösség szabályozott piacán értékesített tagállami társaság a globális nemzetközi számviteli standardok egységes rendszerét alkalmazza. Jelen kutatásunkban a későbbi üzleti évek adatainak mellőzését az is indokolja, hogy 2008-as évben kezdődő globális pénzügyi válság miatt nem is kaptunk volna összehasonlítható eredményeket. A pénzügyi számításokhoz az IBM SPSS Statistics 19 programot használtuk fel.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

Empirikus kutatásunk elején összehasonlító vizsgálatot végeztünk arra vonatkozóan, hogy a nemzetközi standardokat már adaptált cégek gazdasági teljesítménye mutat-e szignifikáns eltérést a hazai számviteli szabályokat követő vállalkozásokhoz képest. A vizsgálatba bevont cégek gazdasági teljesítményeinek összehasonlítását 16 pénzügyi mutató alapján végeztük el a 2005–2007 időszakra vonatkozóan. (A mutatók jelentése, számítási módja az 1. mellékletben található.)

A 3. táblázat a pénzügyi mutatók átlagértékei mellett tartalmazza azok szórását és a ferdeséget jelző mutatószám értékét is. Az utóbbi alapján azt állapítottuk meg, hogy a vizsgált 16 pénzügyi mutatószám eloszlása nem szimmetrikus, kisebb-nagyobb mértékben aszimmetriát, ferdeséget mutat, vagyis nem követnek normális elosz-

lást. A nemzetközi számviteli szakirodalomban megjelent korábbi hasonló témájú kutatások (például Lantto és Shalström, 2009) szintén kimutattak hasonló statisztikai tulajdonságokat a standardok gyakorlati adaptációjának pénzügyi hatásvizsgálatainál. Ezért számítottuk ki a pénzügyi mutatószámaink mediánértékeit is.

A táblázatban lévő leíró statisztika alapján az a legfőbb megállapításunk, hogy statisztikailag nincs lényeges eltérés a két vizsgált „számviteli klaszter” (a nemzetközi standardokat adaptált és a hazai szabályokat követő cégek) gazdasági teljesítményeiben a pénzügyi arányszámok alapján. Bár a pénzügyi mutatószámaink többségénél (kétharmadánál) magasabb mediánértékek tartoznak a nemzetközi standardokat már adaptált cégekhez. Csupán négy mutatónál (eszköz- és tőkearányos megtérülés, induló vagyon és a nettó eszközérték relatív változása) találtunk szignifikáns ($p < 5\%$) eltérést a két számviteli csoport között. Az átlagokat megvizsgálva pedig két változó (működőtőke-arány és a nettó eszközérték láncindexe) mutatott szignifikáns eltérést. Az ebből levonható pozitív számviteli következtetés arra utalhat, hogy a 2005. évi kötelező számviteli módszertani áttérést követően sem mérséklődtek, csökkentek a gazdasági-pénzügyi teljesítményei a nemzetközi standardokat adaptált cégeknek.

Ugyanakkor a nemzetközi számviteli szakfolyóiratokban az utóbbi években közzétett hasonló témájú publikációkban több szerző tollából is olvashattunk olyan következtetéseket, hogy bizony a számviteli beszámolás változása (áttérés a hazai szabályozásról a számviteli standardok alkalmazására) együtt járt a gazdasági-pénzügyi teljesítmények csökkenésével, sőt egyes országoknál például a pénzügyi felsővezetők és egyes alkalmazotti csoportok létszámcsökkentésével, -leépítésével is (vö. Wu and Zhang, 2009 tanulmányával). *Iatridis* and *Rouvolis* (2010) publikációjában például a görögországi cégeknél az IFRS-ekre történő áttérést követően jelentős mértékben megemelkedett a profitabilitási

A VIZSGÁLT MUTATÓKAT LEÍRÓ EREDMÉNYEK A BESZÁMOLÓ TÍPUSA SZERINTI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN*

Mutató	Hazai szabályozású beszámolót készítő vállalkozások				IFRS-elvű beszámolót készítő vállalkozások			
	Medián	Átlag	Szórás	Ferdeség**	Medián	Átlag	Szórás	Ferdeség
Adózott eredményarányos árbevétel	0,02	0,11	0,47	9,62	0,06	-0,57	3,95	-5,89
Eszközarányos árbevétel	1,06	1,35	1,11	2,40	0,93	1,35	1,89	3,49
Üzemi eredményarányos árbevétel	0,03	0,14	0,69	8,59	0,06	-0,58	4,07	-5,89
Árbevétel változása (előző év=1)	1,06	1,19	1,93	14,29	1,06	1,28	0,74	3,24
Árbevétel változása (2005=1)	1,14	1,95	8,88	12,87	1,23	1,76	1,82	3,27
Tőkearányos vagyonváltozás	1,79	2,49	2,25	3,68	1,61	2,11	1,26	2,21
Fizetőképesség	1,05	1,23	0,97	2,31	1,35	2,46	4,59	5,00
Működőtőke-arány	0,02	-0,05*	0,51	-7,53	0,10	0,09*	0,33	-0,27
Tőkeáttétel	0,67	1,38	2,16	3,76	0,60	1,07	1,21	2,13
Tőkearányos megtérülés (ROE)	0,05*	0,19	0,67	6,23	0,11*	0,19	0,53	5,45
Eszközarányos megtérülés (ROA)	0,02*	0,15	0,60	6,19	0,05*	0,07	0,10	1,71
Eszközarányos induló vagyon	0,24*	0,30	0,48	9,01	0,18*	0,25	0,26	1,69
Tőkearányos induló vagyon	0,49	0,49	0,31	1,29	0,28	0,55	1,04	5,11
Induló vagyon növekedése (előző év=1)	2,02	4,45	7,03	4,72	3,59	6,16	6,67	1,85
Nettó eszközérték változása (előző év=1)	1,04	1,15*	1,24	13,84	1,09	1,31*	0,54	1,78
Nettó eszközérték változása (2005=1)	1,11*	1,60	5,25	13,56	1,18*	1,52	0,94	1,95

Megjegyzés: *Mind az átlag, mind a medián esetén a két csoport értékét összehasonlító hipotézis-ellenőrzéshez tartozó szignifikanciaérték (p érték) 5 százalékos alatti. ** Ferdeséget az SPSS-programcsomag a következő képlet alapján számszerűsíti az aszimmetriát. (A mutató részletes leírását lásd: Pintér – Rappai 2007, 138. oldal)

Forrás: saját számítás

mutatók volatilitása, ingatlansága. Sőt, a nemzetközi standardokat adaptált cégek nyereséges gazdálkodása is jelentősen mérséklődött, amely alacsonyabb vezetői jövedelmeket, illetve magasabb tőkeáttételt, ezáltal pedig alacsonyabb fizetőképességet is eredményezett. Az emelkedő tőkeáttétel és -költségek ugyanis csökkentették ezeknek a cégeknek a jövedelmezőségét. *Lantto and Sahlström* (2009) kutatásában az üzleti eredményarányos árbevétel, a tőke- és eszközarányos eredmény és a tőkeáttétel pénzügyi mutatóinál mutattak ki kedvező, szignifikánsan (1 százalékos szinten) pozitív hatású változást a finn számviteli szabályozásról a nemzetközi

standardokra történő áttérést követően. A cégek fizetőképessége (likviditása) és piaci mutatói viszont gyengülést, csökkenést mutattak a számviteli módszer transzformációját követően.

Az előző bekezdésben bemutatott külföldi tanulmányok kutatási eredményeiben többek között az is bizonyítást nyert, hogy a számviteli módszertani változások hatásai mögött elsősorban az értékelési (bekerülési érték helyett piaci – valós – értékelés), halasztott adózási (könyvelési és adózási szabályok elkülönített alkalmazása) szabályok alkalmazása, továbbá a munkavállalói juttatások (különösen a nyugdíjjuttatások területén) tágabb, illetve szűkített értelmezése, vala-

mint az egyes eszközcsoportok (például kísérleti fejlesztések aktiválása, operatív és pénzügyi lízingelszámolások) nyilvántartási és amortizációs, konszolidációs eljárások különbözősége húzódik meg. Hazai számviteli szabályozásunkban például csak a pénzügyi instrumentumok esetén kötelező a valós (piaci) értékelés alkalmazása, elsősorban a bekerülési (historikus) árakat alkalmazzuk a pénzügyi elszámolásokban és kimutatásokban is. Mindazonáltal a hivatkozott kutatások tanúbizonyságul szolgálnak arra vonatkozóan is, hogy a számviteli standardok bevezetése milyen sajátosságokat mutatott a kontinentális jog gyakorlatában – olyan országokban, ahol a magánvállalkozások vállaltak döntőbb szerepet a cégek hitelezésében és az állami, adóhatósági előírások dominanciája jellemző –, mint Finnország vagy Görögország esetén az angolszász számviteli elveket követő országokhoz képest. A nemzetközi szakirodalmi kutatások (például Easton, 2006) azt is bebizonyították, hogy az angolszász rendszerű országok (például Nagy-Britannia) számviteli gyakorlata nagyon sok hasonlóságot mutat az IFRS-ekkel, valamint magasabb értékrelevanciával is rendelkezik, így a hazai szabályozásról a standardizálásra történő áttérés (standardadaptáció) is kevesebb költséggel járt.

A hazai telephelyű cégek üzleti döntéseit a nemzetközi számviteli standardok adaptálására vonatkozóan egy logisztikus regressziós függvénnyel kíséreltük meg modellezni. A függő változónk az adaptálás ténye (IFRS=1 – a cég adaptálta a nemzetközi rendszert, IFRS=0 – a hazai számviteli szabályokat alkalmazza). A leghatékonyabb modell a rendelkezésre álló, illetve kiszámított 16 pénzügyi mutatóból mindössze négyet használt fel. A vizsgált cégek gazdasági növekedését (*Growth*) az értékesítési forgalom (árbevétel) dinamikus változásával számszerűsítettük. A fizetőképességet (*Liquidity*) a kötelezettségek fedezetvizsgálatával mértük. Végül a vállalkozói vagyont, azaz a nettó eszközérték bázis-, illetve láncviszonyszámait (*DeltaM52*) épít-

tettük még be modellünkbe. Ezek a következő függvényt eredményezték:

$$IFRS_i = \beta_0 + \beta_1 Growth07_05_i + \beta_2 Liquidity_i + \beta_3 DeltaM52_2006_i + \beta_4 DeltaM52_2005_i + \varepsilon_i$$

A modell minőségét három oldalról közelítettük meg. A modell globális tesztjéhez tartozó szignifikanciaérték gyakorlatilag 0, vagyis létező modellt találtunk. A modellünk magyarázó erejét érzékeltető Nagelkerke-féle R^2 értéke 0,165. Ez egy viszonylag alacsonynak mondható érték (Hajdu, 2003). A harmadik eszköz a modell illeszkedésének vizsgálatához, minőségének megítéléséhez az úgynevezett klasszifikációs tábla (lásd 4. táblázat). A táblázatból kiolvasható, hogy 87,7 százalékos találati arányt produkált a modellünk összességében. Ez azt jelenti, hogy a 244 cégből 214-et helyesen sorolt be. A modell tényleges minőségének megítéléséhez azonban lényeges szemügyre venni a soronkénti találati arányt is. Láthatjuk, hogy a hazai számviteli szabályokat követő cégeket szinte teljes egészében jól sorolta be a modell. Ugyanakkor az IFRS-eket adaptáló cégek közül mindössze hatot tudott azonosítani, és így helyesen besorolni. Ez utóbbi pedig mindössze 17,1 százalékos arányt jelent, ami viszonylag alacsony. Összességében tehát a rendelkezésre álló mutatók alapján kialakított leghatékonyabb modell sem tudta jó minőségben megragadni a különböző számviteli beszámolót készítő cégek csoportjai közötti különbségeket.

Korábbi hasonló témájú külföldi tanulmányok is hasonló minőséget eredményeztek, bár eléggé eltérő mértékben a mintaelemszám és a módszertan kiválasztására vonatkozóan. Például *Leuz* és *Verrechia* (2000) standardadaptációs vizsgálataikban 40 százalékos magyarázó erőt mutatott ki, addig *La Porta* (1998) már csak 18 százalékot.

A modellünk eredményeit tehát a minőségre vonatkozó megállapításokat szem előtt tartva kell értékelnünk. A modellben szereplő magya-

A LOGISZTIKUS REGRESSZIÓS MODELLHEZ TARTOZÓ KLASSZIFIKÁCIÓS TÁBLA

Megfigyelt besorolás	Modell által előre jelzett besorolás		Helyesen klasszifikált esetek aránya (%)
	Hazai szabályokkal	Standardokkal	
Hazai szabályozású	208	1	99,5
Standardelvű	29	6	17,1
Összes helyes besorolás aránya			87,7

Forrás: saját számítás

rázó (független) változókhoz tartozó eredményeket az 5. táblázat tartalmazza.

A logisztikus regressziós modellhez tartozó parciális tesztek (Wald-tesztek) eredményei (lásd 5. táblázat) azt mutatják, hogy a modellbe bevont változókhoz tartozó paraméterek értéke minden esetben szignifikáns. A táblázat utolsó oszlopában szerepelnek az úgynevezett esélyhányadosok (*odds*), amelyek az 1-gyel (nemzetközi standardokat adaptált), illetve 0-val (adaptációt elvetők) jelölt jelenségek esélyeinek egymáshoz viszonyított arányát fejezik ki (Hajdu, 2003). A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a legnagyobb mértékű hatással a nettó eszközérték, azaz a vállalkozói vagyontömege volt a nemzetközi standardok hazai adaptációjára, hiszen ezek emelkedése több mint 21-szeresé-

re fokozta bevezetésük esélyét. Kedvező hatást mutattunk ki továbbá a vizsgált cégek növekedésével és likviditásával kapcsolatban is, mivel azok 14, illetve 42 százalékkal növelték a nemzetközi standardok bevezetésének esélyét. Ugyanakkor a táblázat 4. értéksorában szereplő több mint 50 százalékos esélyhányados-csökkenés kapcsolatba hozható a 2005. évi hazai számviteli standardizációt közvetlenül követő üzleti években tapasztalt még korai várakozásokkal az adaptáció eredményeit illetően. Az előző bevezedésekben már részletezett görögországi szakirodalmi tapasztalatok is említettek ilyen megállapításokat.

Li és Meeks (2006) logisztikai modelljében például a legmagasabb esélyhányadossal az eszközarányos eredmény (ROA) pozitív koefficien-

A MAGYARÁZÓ VÁLTOZÓKRA VONATKOZÓ EREDMÉNYEK

Változók	Koefficiensek (B)	Standard hiba	Wald	p érték	Exp(B) (Esély hányados)
Nettó árbevétel változása (2005=1)	0,133	0,059	5,073	0,024*	1,142
Fizetőképesség	0,353	0,151	5,507	0,019*	1,424
Nettó eszközérték láncindexe	3,090	0,911	11,515	0,001**	21,970
Nettó eszközérték bázisindexe	-0,825	0,263	9,848	0,002**	0,438
Konstans	-4,974	0,874	32,415	0,000**	0,007

Megjegyzés: *p érték < 5%; **p érték < 1%

Forrás: saját számítás

sét találta, azaz ennek a pénzügyi mutatónak a kedvező alakulása gyakorolt legnagyobb hatást a standardadaptációra vonatkozóan. Ugyanakkor *Bushmann és Piotroski* (2006) tanulmányában a standardok adaptálásában részt vett cégek méretének (vizsgálatainkban a cég vagyoni növekedésének – összes eszköz/saját tőke) tulajdonította a legerősebb pozitív hatást (esélyhányadost). Szükséges megjegyezni, hogy a korábban említett Leuz és Verrecchia kutatásaiban nem mutattak ki a cég méretéhez kapcsolódó pozitív szignifikáns koefficiens. *Frankel és Li* (2004) publikációjában a cég tőkeerősségének (saját tőke növekedésének) tulajdonította a legerősebb pozitív hatást (esélyhányadost) a nemzetközi számviteli standardok adaptációjára vonatkozóan.

Wu és Zhang (2009) tanulmányában is hasonlóan pozitív adaptációs készséget mutattak ki ugyanezen koefficiensek értékeire vonatkozóan, bár kicsit tompított mértékben. Sőt, kiemelhető a vizsgált cégeknél az exportértékesítés fokozódó arányának hatása a standardadaptáció fokozódására vonatkozóan. A számviteli standardok bevezetését követően történt pénzügyi hatásvizsgálatok között többek között a kutatás tartalmazta a munkatermelékenység (egy főre jutó forgalom–árbevétel) csökkenésének standardadaptációt mérséklő hatását annak ellenére, hogy ezeknek a cégeknek a munkatermelékenysége lényegesen alacsonyabb volt az iparági átlaghoz képest, ez viszont egyre nagyobb impulzust adott a nemzetközi módszerek bevezetéséhez. Mindazonáltal végkövetkeztetésükben azt állapították meg, hogy a nagyobb vagyonnal és magasabb tőkeáttétellel, valamint az exportértékesítés fokozódó arányával rendelkező vállalkozások emelkedő intenzitással adaptálták a nemzetközi számviteli standardokat. Továbbá a negatív értékű koefficiensek (például a ROA- és a ROE-mutatókhoz kapcsolódóan) is egyre sürgetőbbé tették egy magasabb értékrelevanciával rendelkező pénzügyi információs rendszer kiépítését.

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

Tanulmányunk a hazai számviteli szabályok alkalmazásáról a nemzetközi módszerekre történő áttérés hatásait kutatta. Már az általunk idézett korábbi szakirodalmi tanulmányok, kutatások is igazolták, hogy a standardadaptációt követően közzétett számviteli eredmények már kevésbé „befolyásolhatók”, sokkal óvatosabban kezelhetők és az előzetes pénzügyi-gazdasági várakozások csak jóval későbbi üzleti években realizálódhatnak. Ezáltal válhatnak ugyanis a nemzetközi számviteli módszerek egyre hatásosabb eszközzé a vállalatvezetés pénzügyi gazdálkodásának részévé, továbbá a belső teljesítmény meghatározásának és értékelésének kifejezőivé is.

Kutatásunk során először azt vizsgáltuk, hogy a nemzetközi standardokat adaptált hazai telephelyű cégek – elsősorban a Budapesti Értéktőzsdén jegyzettek – gazdasági-pénzügyi mutatói mutatnak-e szignifikáns eltérést az éves számviteli beszámolót készítő és 50 főnél több alkalmazottat foglalkoztató, de a 2000. évi C. törvény szabályozását követő vállalkozásokhoz képest. A nemzetközi szakirodalmi tapasztalataink – elsősorban a nyugat-európai országok, görög és finn gyakorlat – alapján ugyanis a standardadaptációt követően az érintett cégek pénzügyi mutatói között több esetben is statisztikailag szignifikáns csökkenés mutatható ki. Ugyanakkor a hazai gyakorlat alapján nem tudtunk kimutatni lényeges eltérést a két „számviteli klaszterünk” között a vizsgált 2005–2007 időszakban. Valószínűsíthetően ebben közrejátszhatott az a tényező is, hogy a nemzetközi standardokat adaptált cégek viszonylag kis elemszámmal kerültek be a vizsgálati modellünkbe. Ennek egyik oka, hogy a pénzügyi, biztosítási szektorokat nem szerepeltettük elemzésünkben a számviteli rendszerük sajátosságai, több esetben eltérései miatt, ami által az összehasonlíthatóságot nem tudtuk volna biztosítani. Másik oka az, hogy Magyarországon az önkéntes adaptációs döntések száma meglehetősen alacsony, így az alapsokaságban

is csak csekély arányban találtunk nemzetközi standardokat alkalmazó vállalkozásokat.

Kutatásunk további részében bizonyítani tudtuk, hogy melyek azok a pénzügyi-gazdasági faktorok (mutatók), amelyek statisztikailag szignifikáns mértékű hatást gyakorolhattak a nemzetközi módszerek bevezetésére. A bemutatott négy mutatószám (árbevétel és eszközarányos növekedések, valamint a fizetőképesség) alapján modelleztük a standardok adaptációját és vontunk le következtetéseket azok hatásainak mértékére (esélyhányadosok) vonatkozóan. Mindazonáltal a gyakorlati tapasztalatok arról győzték meg, hogy elsősorban az európai uniós rendeleteknek megfelelően a budapesti értéktőzsdén jegyzett cégek adaptálták a nemzetközi standardokat, hiszen számukra ez kötelező előírás volt. Pénzügyi-gazdasági faktorok hatásai így eliminálódtak, bár szerepük egyértelműen nem zárható ki. Éppen a nemzetközi szakirodalmi tapasztalatok is felhozhatók példaként, hogy összefüggések mutathatók ki a vizsgált tényezők között. Bár a nyugat-európai és amerikai gyakorlatban még a kötelező bevezetés előtt tapasztalható volt egyes cégek önkéntes áttérése a nemzetközi standardok alkalmazására, különös tekintettel a multinacionális, több országban telephellyel rendelkező vállalkozásoknál. Ez utóbbiak éppen a pénzügyi beszámolórendszerük

egységesítése, összehangolása céljából tértek át elsősorban az egységesnek tekinthető nemzetközi standardok alkalmazására, hiszen elsődleges céljuk a pénzügyi-számviteli harmonizáció megteremtése és az országonként eltérő belső szabályozások feloldása volt.

Tanulmányunk információforrásul szolgálhat mind a hazai, mint pedig a nemzetközi standardokkal foglalkozó testületek, bizottságok számára is, különösen a számviteli módszerek változásának hatásmechanizmusára vonatkozóan. Továbbá a hazai és külföldi befektetők is beépíthetik stratégiájukba az egyes országok standardadaptációs tapasztalatait és egy harmonizált, összehangolt pénzügyi információs rendszer megvalósítása érdekében. Véleményünk szerint a nemzetközi tőkepiacokra történő belépést és a multinacionális cégek leányvállalatainak számviteli gyakorlatát nagymértékben elősegítheti és megkönnyítheti a nemzetközi standardok elterjedése, az információs aszimmetria csökkentése, a számviteli információk minőségének fokozása, valamint a pénzügyi teljesítmények és a beszámolórendszer megbízhatóságának javítása következtében.

Jelen kutatásunkat kezdeti lépésnek tartjuk a további és részletesebb, több területre kiterjedő vizsgálataink terén, sőt folytatását tervezzük a 2008. évvel kezdődött pénzügyi válság utáni időszakra vonatkozóan is.

1. melléklet

A KUTATÁSBAN FELHASZNÁLT MUTATÓK LEÍRÁSA

A mutató megnevezése	A mutató számítási módja
Adózott eredményarányos árbevétel	Adózott eredmény/Értékesítés nettó árbevétele
Eszközarányos árbevétel	Értékesítés nettó árbevétele/Összes eszköz
Üzemi eredményarányos árbevétel	Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye/Értékesítés nettó árbevétele
Nettó árbevétel változása 2006. évhez képest	Értékesítés nettó árbevétele (2007)/Értékesítés nettó árbevétele (2006)
Nettó árbevétel változása 2005. évhez képest	Értékesítés nettó árbevétele (2007)/Értékesítés nettó árbevétele (2005)
Tehermentes tőkéhez viszonyított vagyon	Összes eszköz/Saját tőke
Fizetőképesség	Forgóeszközök/Kötelezettségek
Működő tőke aránya	(Forgóeszközök–Kötelezettségek)/Összes eszköz
Tőkeáttétel	Kötelezettségek/Saját tőke

A mutató megnevezése	A mutató számítási módja
Tőke megtérülés (ROE)	Adózott eredmény/Saját tőke
Eszköz megtérülés (ROA)	Adózott eredmény/Összes eszköz
Induló vagyon aránya összvagyonhoz	Jegyzett tőke/Összes eszköz
Induló vagyon aránya a tőkén belül	Jegyzett tőke/Saját tőke
Induló vagyon növekedése	Saját tőke/Jegyzett tőke
Nettó eszközérték változása az (előző év=100%)	Összes eszköz (2007)/Összes eszköz (2006)
Nettó eszközérték (2005=100%)	Összes eszköz (2007)/Összes eszköz (2005)

JEGYZET

¹ A mintasokaság esetében a nettó árbevétel, az alapsokaság esetében a bruttó hozzáadott értékek szerepelnek a táblázatban.

IRODALOM

- BALL, R. – ROBIN, A. – SADKA, G. (2006): The effect of international institutional factors on properties of accounting earnings. *Journal of Accounting and Economics*. 29, pp. 417–434
- BALL, R. – LAKSMANN, S. (2006): Earnings quality in UK private firms. *Journal of Accounting and Economics*. 39, pp. 83–128
- BORDÁNÉ RABÓCZKI M. (2010): Számviteli információk a versenyképesség szolgálatában. *Műhelytanulmány*. BCE, Budapest, 85. oldal
- BOSNYÁK, J. (2005): Nemzetközi számviteli trendek. *Műhelytanulmányok*. BCE, Budapest
- BOSNYÁK J. – LUKÁCS J. – PAVLIK L. – SZÉKÁCS T. (2005): *Külföldi számviteli rendszerek*. BCE, Budapest
- BUSHMANN, R. – PIOTROSKI, J. (2006): The importance of reporting incentives: earnings management in European private and public firms. *Journal of Accounting and Finance*. 27, pp. 149–161
- CSAJBÓK I. (2007): Az összehasonlító számvitel módszertana. Konferenciakiadvány, Debreceni Egyetem, 194. oldal
- DEÁK I. (2005): A globalizálódó számvitel. In: Botos, K. (szerk.): *Pénzügyek és globalizáció*, SZTE Tudományos Közleményei, Szeged, 201–214. oldal
- DASKE, H. – HAIL, L. – LEUZ, C. – VERDI, R. (2007): Adopting a Label: Heterogeneity in the economic Consequences of IFRS Adoptions. *Journal of Business Finance & Accounting*. 4, pp. 329–375
- EASTON, P. (2006): Use of forecasts of earnings to estimate and compare cost of capital across regimes. *Journal of Business Finance and Accounting Research*. 23/2. pp. 49–71
- EPSTEIN, B. J. (2009): The Economic effects of IFRS Adoption. *The CPA Journal*. 03, pp. 26–31
- FILYÓ J. (2010): Kkv-k számviteli beszámolási rendszere. *Műhelytanulmány*, BCE, Budapest, 57. oldal
- FRANKEL, M. R – LI, X. (2004): Characteristic of a Firm's Information Environment and the Information Asymmetry between Insiders and Outsiders. *Journal of International Business Studies*. 37, pp. 229–259
- HAJDU O. (2003): *Többváltozós statisztikai számítások*. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 457. oldal

- IATRIDIS, G. – ROUVOLIS, S. (2010): The post-adoption effects of the implementation of International Financial Reporting Standards in Greece. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. 19, pp. 55–65
- JERMAKOVICZ, K. – KINSEY, P. – WULF, I. (2007): The Value Relevance of Accounting Income Reported by DAX-30, German Companies. *Journal of International Financial Management & Accounting*. 18, pp. 611–641
- KARAI É. (2005): Számviteli alapelvek értelmezése a nemzetközi számviteli standardok szerint. *Harvard Business Manager*. 10. 12-15. oldal
- KAZAINÉ ÓNODI A. (2008): Nemzetközi számvitel kérdései vállalati nézőpontból. BCE, *Műhelytanulmányok*. 30. oldal
- LAKATOS L. P. (2009): A számvitel szabályozása és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. PhD-értekezés, BCE, Budapest, 189. oldal
- LA PORTA, R. (1998): Law and Finance. *The Journal of Political Economy*. 106. pp. 1113–1155
- LANTTO, M. – SHALSTRÖM, P. (2009): Impact of International Financial Reporting Standard adoption on key financial ratios. *Journal of Accounting and Finance*. 49. pp. 341–361
- LERE, J. C. (2009): Benchmarking Accounting Practices in a Global Economy. *The CPA Journal*. 10, pp. 10–12
- LEUZ, C. – VERRECCHIA, R. E. (2000): The economic consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research*. 38, pp. 91–124
- LI, K. – MEEKS, G. (2006): *The impairment of purchased goodwill: effects on market value. Working Paper. Institute of Chartered Accountants in England and Wales*. Centre for Business Performance
- LUKÁCS J. (2006): Különbségek a magyar számvitel és a nemzetközi számviteli standardok között. *Társadalom és Gazdaság*, 28. 8–15. oldal
- MEEKS, G. – SWANN, P. (2009): Accounting standards and the economics of standards. *Accounting and Business Research*. 39. pp. 191–210
- NOBES, G. (2006): *A Survey of National Accounting Rules Benchmarked Against International Accounting Standards*. London, 9th Edition
- ORMROD, P. – TAYLOR, P. (2006): A study of the impact of IFRS adoption has looked beyond the early adopters for evidence. *Journal of Accounting*. 12, pp. 82–84
- PÁL T. (2004): A számvitel jövőképe – elvárások és lehetőségek az integrációban. Kézirat, Miskolci Egyetem, Miskolc, 125. oldal
- PÁL T. (2006): A standardizálás szerepe a számviteli előrejelzésekben. In.: Globális és hazai problémák tegnaptól holnapig. Magyar Jövőkutató Konferencia kiadványa, Budapest
- PINCUS, M. – RAJGOPAL, S. – VENKATACHALAM, M. (2006): The Accrual Anomaly: International Evidence. *The Accounting Review*. 6, pp. 89–111
- PINTÉR J. – RAPPAI G. (szerk.) (2007): *Statisztika*. Pécs. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, 508. oldal
- RADEBAUGH, L. – GRAY, S. (2007): *International Accounting and Multinational Enterprises*. 4th Edition. London
- RESZKETŐ, M. – VÁRADI, P. (2010): A vállalkozásokat érintő adminisztratív terhek, versenypolitikai következmények. Műhelytanulmány, BCE, Budapest, 97. oldal
- SIMON, SZ. (2009): Nemzetközi számviteli standardok alkalmazása az élelmiszer-ipari vállalkozások

konzolidációjánál. BGF PSZK konferencia kiadványa, Budapest, 155. oldal

SZIRMAI A. – MATUKOVICS G. (2005): *A nemzetközi számviteli standardok alapelvei és fő tartalmi elemei*. MKVK. Budapest

TÓTH Á. (2009): Nemzetközi számviteli integrációs lehetőségek a KKV-szektorban. Széchenyi Egyetem konferencia kiadványa, Győr. 254. oldal

WHITTINGTON, G. (2008): Harmonization or discord? The critical role of IASB conceptual framework review. *Journal of Accounting and Public Policy*. 27, pp. 495–502

WU, S. – ZHANG, P. (2009): International Accounting Standards and Internal Performance Evaluation. *The Accounting Review*. 19, pp. 1285–1304